

Metropolitanov intervju: Rok Kvaternik

BESEDILO: BORUT OMERZEL
FOTO: ROK KVATERNIK, DRAGANA OGNJENOVIC, ALEKSANDRA SAŠA PRELJICA

Najbolji lobby je tisti, kjer se počutis kot doma
Hotel Square Nine, Beograd, Srbija
Foto: Dragana Ognjenovic, iz monografije Planet Rok

World – in tako je zaživel *National Geographic Junior*! Najprej pri nas in hkrati še na Japonskem. Na Japonskem pa zato, ker je imel National Geographic v Tokiu svojo edino lastno firmo, nikoli ne prej ne pozneje je ni imel nikjer drugje, kajti potem je šel v posle samo še z licencami. Slovenska izdaja *Juniorja* je bila torej prva na svetu. Nato je v nekaj letih izšla še v 30 jezikih, tako *Kids* kot *Junior*. Takrat smo bili res pionirji in smo z njimi vzpostavili zelo dobre odnose.

M: Stena glavnega hodnika Založbe Rokus Klett je polna plaket. Katera od številnih nagrad vam največ pomeni?

K: Med njimi so številna priznanja gourmand awards, ki jih podeljuje Gourmand International, katerega predsednik je Edouard Cointreau. To je ta družina, ki dela liker Cointreau in konjak Frapin. Mi smo prijatelji že skoraj od takrat, ko je začel, in res imamo veliko zasluženih priznanj. A ko me vprašate, katero ima res veliko vrednost, je to priznanje za *Kranjsko klobaso*, še bolj pa za *Vinski vodič*, katerega avtorja sta dr. Julij Nemanič in dr. Janez Bogataj. V njem je več kot 400 slovenskih vinarjev – bil je to prvi pregled po vinorodnih področjih z vinarji in njihovimi vini vred. Zmagal je med stotimi z vsega sveta! Oblikovalec Žare Kerin je naredil posebno izdajo, vezano v pluto. V pluto! Tudi zdaj je za knjigo z mojimi fotografijami na naslovnici pripravil eno posebno foro.

M: Izbor fotografij, ki ste jih uvrstili v to svojo fotografsko monografijo, ste mi pokazali, na koncu knjige pa je tudi seznam vseh 104 držav, v katerih ste bili. Kdaj se je porodila vaša popotniška strast?

K: Za potovanja me je navdušil oče, ki je bil za tiste čase nadpovprečno zavzet, da bi kam šel. So pa bile to zelo skromne razmere. Leta 1983 smo šli v Španijo in nazaj z avtomobilom, kar takrat ni bilo kar tako. Spali smo v šotorih, ne v hotelih. Moja teta, ki je bila učiteljica v Cerknici, je bila zelo varčna, no, še zdaj je, le da je v penziji. Za prvih par tednov je vse peljala s sabo, tako da smo plačevali samo vstopnine. Takrat sem se navdušil nad potovanji. V svoji novi knjigi sem zapisal, da kdor ne potuje, je to tako, kot da bi obrnil samo eno stran v knjigi. Menim tudi, da je potovanje oziroma popotovanje s spoznavanjem dežel najboljša izobraževanje tudi za otroke, zato smo imeli pri mojih obeh otrocih to za maksimo. Skušal sem jima dati to, kar je v neki omejeni obliki meni podaril moj oče.

M: Kateri kraji so vas najbolj navdušili? Je morda na prvem mestu Galapagos?

K: Prijateljem biologom govorim, da je to zanje kraj, kot je Meka za muslimane. Da bi pač tja morali iti enkrat v življenju. Je pa zame na prvem mestu Japonska, definitivno pa ne tista najbolj znana, temveč tista bolj odmaknjena. Recimo festivali na koncu Kjušuja, kamor nihče ne gre in so tam sami Japonci. Na Japonsko se rad vračam, zdaj bom šel tja sedmič. Sem pa zdaj spoznal tudi osrednjo Kitajsko, kjer sem bil dvakrat. Predvsem me zanimajo kraji, ki so proč od glavnih poti in kamor ne gre vsakdo. Lansko jesen sem se z nečakom, ki je študiral v Šanghaju, izgubil nekje sredi Kitajske. On se

Družinsko svetilnice v skupnem prebravišču, znameniti okrogli hiši (Hulu) Wuyun Eco. Gumbel, provinca Fujian, Kitajska. Foto: Rok Kvaternik, iz monografije Planet Rok.

Varnik pred kupolo na skali (Masjid Omhat As-Sakirah) Jeruzalem, Izrael. Foto: Rok Kvaternik, iz monografije Planet Rok.

Natakar pripravlja črpes Suzette v znameniti restavraciji Le Train Bleu, spomeniku zlate dobe ali belle époque. Gare de Lyon, Pariz, Francija. Foto: Rok Kvaternik, iz monografije Planet Rok.

je kitajsko še učil, a ni šlo drugače, kot da se je sporazumeval. Poleg tega je bila moja kartica za dviganje denarja neuporabna, kajti bankomatov tam ni bilo, tako da mi je moral nečak plačevati z WeChetom. Jaz pa sem bil najsrečnejši – popolnoma izgubljen! (smeh)

M: Omenili ste mi, da ste šli po podpisu pogodbe z National Geographicom v Avstralijo.

K: V Avstralijo smo takrat šli družinsko od Brisbane do Perth. Najprej smo šli z avtomodom, nato pa z vlakom Indian Pacific od Adelajde do Perth, kar traja dva dni. Ni pa to najboljši vlak.

Najboljši je Royal Scotsman na Škotskem. Ta je res dober. Zelo rad potujem z vlaki in potovanja z njimi so mi, kot boste videli v moji knjigi, fetiš. Takšno nekajdnevno potovanje je res posebno doživetje. Zdaj vem za dva, tri nove vlake in bi šel rad z njimi. Krasen in čisto nov je v Peruju Andean Explorer, ki pelje od Cusca prek Puna ob jezeru Titicaca do Arequipe. Nov je tudi vlak Ghan, ki te povede od Palm Springsa do Darwina. Za foodije pa priporočam vlak, ki je v lasti španskih državnih železnic in naj bi bil luksuzen, a cene niso pretirane – to je El Transcantabrico Gran Lujo, ki gre od San Sebastiana do Santiaga de Compostela ali v nasprotno smer. Spremljata ga dva avtobusa, ki vas vsak dan vozita do restavracij. To je pa res doživetje, sploh še v čudoviti severni Španiji. In pri svetem Jakobu se izpoveste in dobite par odpustkov ter rečete: »No, zdaj pa hujšat!« (smeh)

M: Omenili ste foodije. V dnevniku, ki ste ga leta 2008 pisala za Sobotno prilogo Dela, ste podpisani kot založnik in polnokrvni foody.

K: Saj se vidi! (smeh)

M: Zdaj me torej zanima Rok Kvaternik kot gurman. Kot že rečeno, pokazali ste mi izbor najboljših tako restavracij kot hotelov v vseh 104 državah, ki ste jih obiskali in ki bo na koncu vaše nove knjige.

K: Veliko sem razmišljal o tem, kaj dati vanj. Kajti zdaj je tako, da z leti dejansko iščem bolj avtentične izkušnje. Restavracija s tremi Michelinovimi zvezdicami – v redu, ampak to je teater. Zelo draga mi je Le Calandre Massimiliana Alajma pri Padovi, ki je bila, če se ne motim, sploh moja prva michelinka v življenju. Okusi, teater, prezentacija hrane, vse to je super, super, super! A ko sem bil nazadnje v Parizu – tja sem velikokrat hodil decembra, zato je v moji novi fotografski knjigi tega mesta največ – smo jedli pri razvpitem chefu, ne bom rekel pri katerem, pa smo bili razočarani. Vse je bilo super perfektno, a ni bilo nobenega presežka. Presežka, kakršen je bil v gostilni sredi Provanse. Tam je tako, kot da bi prišel v star francoski film iz šestdesetih let. Nič ne vprašaj in ni naročanja, samo nosijo. Naravna zdrava hrana, vse je popolno. Ta izkušnja mi je zdaj bolj draga, kakor da bi šel čakati v kakšno vrsto za restavracijo s tremi Michelinovimi zvezdicami.

M: Kako pa vidite slovenski gastronomski razvoj v zadnjih 30 letih, reciva do pandemije?

ZELO RAD POTUJEM Z VLAKI IN POTOVANJA Z NJIMI SO MI, KOT BOSTE VIDELI V MOJI KNJIGI, FETIŠ. RAD BI ŠEL Z DVEMA, TREMI NOVIMI.

K: Na podlagi tega, kar spremljam, sploh tudi pri vinarjih v zadnjih 20 letih, se pravi od izida naših prvih knjig o vinih – številni so zdaj moji prijatelji, ravno zdaj med korono sem v Beogradu srečal Marjana Simčiča –, lahko rečem, da sta zdaj s to korono posebno prišla do izraza tako kakovost kot avtentičen odnos. Pa to mislim na splošno. Tukaj si bomo morda ljudje naredili premisleke sami v svojih glavah. No, kar se kulinarike tiče, naj povem, da sva z dr. Janezom Bogatajem zelo veliko hodila okoli in sva tudi zasnovala zbirko *Prisrčnice* – v prvi je bilo 24 najboljših restavracij v Sloveniji, v dru-

gi izdaji jih je bilo že 36 –, tako da se s slovenskimi chefi poznamo in sam Plečnik bi jim rekel: »Gratuliram!« Razen enega ali dveh ne vidim primerov, za katere bi lahko dejal, da so se ljudje prevzeli in zavili v napačno smer. Vsi rastejo, vsi gradijo, kar zahteva ogromno truda. Fantom in dekletom, ki delajo toliko let in vzdržijo, Srbi rečejo: »Svaka čast!«

M: Kje vam je posebno ljubo kositi v Sloveniji?

K: V Sloveniji je zame Grič Luke Koširja v Šentjoštu številka ena. Moraš pa si za to vzeti čas. Tam sem bil že z različnimi ljudmi in so tudi kakšni, ki tega ne razumejo. Prav hudo mi je, da sem tja pripeljal nekoga, ki tega ne razume. To je potem brez veze. Je pa to, kar ima Košir, tista dimenzija, ki jo pričakuješ tudi pri treh michelinkah – posvečenost, pristnost, inovativnost, vrhunski in tudi res novi okusi, ampak brez pretencioznosti.

M: Že dolga leta ste v Beogradu. Kam bi v tem mestu poslali jest gurmana?

K: Najprej mi pride na misel to, da tako pripravljenih rib, kot jih dobite v Beogradu v konobi Gušti mora, ne dobite niti na morju. To je neverjetno! Seveda je vse bolj ali manj iz Črne gore, vse do prepovedanih čevapov, prstacev, in vsega živega mogočega. Karpači, tuni, da jih vikaš! Res neverjetno. Cene so sicer astronomske, ampak to je, če lahko tako rečem, za predigro. Zelo dobro se je postavila na noge restavracija Langouste in sem jo dal v svojo knjigo kot številko ena v Srbiji. Chef je Francoz Guillaume Iskandar, ki je prej delal v restavracijah tudi s tremi michelinkami in je prišel sem, ker ga je lastniku uspelo prepričati. Dela odlične stvari! Tam sem bil nedavno na krasni večerji z enim največjih vinarjev Božidarjem Aleksandrovičem ter s princeso Ljubico in princem Mihailom Karađorđevićem. Bilo je fantastično. V običajno restavracijo pa bi vas še zmeraj poslal k Vuku v centru mesta.

M: Intervju smo odprli z vašim portretom iz vaše nove knjige, posnete v ...

K: Seveda, seveda! Nikakor ne smem pozabiti na izvrstnega mladega chefa, ki dela za vogalom mojega domovanja – to je Klub književnika, Francuska 7. Ta lokal je legendaren tako, kot je bil pri nas Pen klub. Kot veste, tega od leta 2019 več ni, v Klubu književnika pa je zdaj tudi zelo drugače. Tam zdaj, kot že rečeno, kraljuje mladi chef. Ravno predvčerajšnjim sem bil pri njem in je bilo povsem polno. No, tja sem hodil že, ko

Branjevka na slikoviti tržnici v mestu Kev Ater. Na poti v Jim'ka, Etiopija. Foto: Rok Kvaternik, iz monografije Planet Rok.

Dekle v folklorni nošnji v kulturnem središču Tomaruj v Bjorskanu. Provincija Aragacotn, Armenija. Foto: Rok Kvaternik, iz monografije Planet Rok.

Etiopijka prodaja verske spominko pred etiopijsko cerkvijo Kidane Mehret, Jeruzalem, Izrael. Foto: Rok Kvaternik, iz monografije Planet Rok.

sem prišel v Srbijo in smo imeli dva zaposlena, direktorico in mene – zdaj nas je 135 plus 100 zastopnikov, torej 235, in smo tamkajšnja največja založba nasploh, ne samo šolska. Ampak še zmeraj gremo na Francusko 7 in code name je še danes menza. Gremo v menzo. In tam se je pripetilo veliko zanimivih reči, anekdot.

M: Lepo prosim!

K: No, v Ljubljani je bil v Peni glavni Miki, v Klubu književnika pa Buda. Buda pa Miki sta se seveda poznala, med njima sem šibal vrhunski Budov ajvar, kakršnega ni več, in v drugo smer nič manj sloveči Mikijev brinovec. Z Budo je povezana še ena fajn anekdota. Imel je špegle kot pepelniki in je skozi računal čisto po svoje – več ko si hodil k njemu, nižji je bil račun. Na določeni stopnji se je tudi meni zgodila nula. Ta račun imam še vedno v okvirju. Prav takrat sem bil tam na kosilu s prijateljem, ki mi je povedal, kako je bilo, ko je bil on študent. »Moj fotr je že hodil sem in je Budi plačeval tako, kot mi ti zdaj pripoveduješ, da je račun vedno nižji. Pa sem enkrat prišel k njemu in mu rekel: 'Čika Buda, nemam pare.' Pa je Buda rekel: 'Eh, jedi sine, več je tvoj tata to sve platio!'« (prešeren, gromoglasen smeh) Na žalost ne Mikija ne Bude ni več med nami.

M: Slišal sem, da ste zaljubljeni v Grožnjan, mesto umetnikov in glasbe.

K: Res je. Grožnjan je čudovit in predvsem je tudi blizu. Eden najzgodnejših spominov na ta čudoviti kraj je veliko drvo, polno kakijev. Moj oče je začel tam delovati leta 1965, ko se je Grožnjan vzpostavil kot mesto umetnikov. On je bil pač arhitekt umetnik, med drugim je obnavljal sakralne objekte in jih tudi gradil.

M: Leta 2018 in 2019 ste v Grožnjanu organizirali likovno kolonijo, lani ste jo morali prestaviti. Ali letos bo?

K: Da, če bo vse v redu, bo letos v Grožnjanu tretja. Kaj bo, ne vemo, imamo pa rekordno število prijavljenih, 17 slikarjev in tri kiparje. Tako je usoda čudna. Likovna kolonija je malo hommage mojemu očetu, ki je umrl na dan, ko sem jaz uradno prišel v Grožnjan. On je bil pač ljubitelj umetnosti, na neki način tudi zbiratelj, pač glede na zmožnosti. Umetniki so se tam zbirali, vsi so bili njegovi prijatelji in bili so iz vseh držav bivše Jugoslavije. Grožnjan je bil dejanski multikulti jugo kraj in je pravzaprav še danes. Na našo prvo kolonijo so prišli umetniki iz Makedonije, Črne gore, Bosne, Srbije, Hrvaške in Slovenije, na drugi jih je bilo malce manj, zdaj pa bodo spet iz skoraj vseh nekdanjih republik. Zanje po koloniji naredimo še dve razstavi, v Beogradu in Zagrebu. Je pa to naše druženje v Grožnjanu res krasno, saj je povezano še z džež festivalom Boška Petrovića. Njemu sem kot majhen otrok z okna igral na kilofon, saj je naša hiša skoraj del odra njegovega festivala. Sočasno na Motovunu poteka filmski festival, tako da je takrat v notranjosti Istre res pestro.

Gejka (gejka) in malko (pripravnica za gejka) med nastopom v restavraciji Awata Samsu, Kjoto, Japonska. Foto: Rok Kvaternik, iz monografije Planet Rok.

M: Kam pa greste radi v tistem koncu Istre kaj dobrega pojest?

K: V Rino v Momljanu. Če rečem, da sta se mi otroka rodila pri Gorjancu v Brezovici, bi enako lahko rekel za to istrsko konobo. Zelo na nivoju je restavracija Zigante v Livadah. V Istri najboljša pa je definitivno Monte v Rovinju, ni dileme. Istra je res posebna. Moji Zagrebčani so zmeraj hudi, ko se s kolesom iz Grožnjana, ki je najvišja točka Parenzane, te čudovite stare železniške trase, zapeljem do Livad in fotografiram pred hišo, kjer piše država Istra. Potem je kar kralj (smeh).

M: Katero istrsko vino vam je najljubše?

K: Težko vprašanje. Zagotovo so vrhunska Kozlovičeva. Pa odlična so Benvenutijeva iz Kaldirja. Vam pa povem, da so res odlični mali vinarji. Zdaj sem našel enega, ki mi je trenutno najbolj všeč. To je Damir Mihelić s svojo vinsko kletjo in vini Ghira. Tam nad Novigradom dela res dobra vina v amforah. To so fantje, ki si res zaslužijo kapo dol. Med vsemi je pa alfa in omega Clai, doma v vasi Krasica južno od Buj. Jaz rad rečem, da je hrvaški Joško Gravner.

M: Zdaj, leta 2021, ste direktor ne samo slovenskega podjetja oziroma Založbe Rokus Klett, ampak ste odgovorni za celotno Klettovo vzhodno divizijo, ki obsega celoten Balkan...

K: ... pa vse baltičske države, Belorusijo in Ukrajino, kjer svojo dejavnost še razvijamo. Ravno zdaj grem v Litvo prvič po koroni. Tukaj doli imamo pa osem pisarn in sedem firm.

M: Na začetku najinega pogovora ste dejali, da ste se v Sloveniji borili s sistemom. Kaj pa na Balkanu?

K: V Sloveniji sem, kot že rečeno, v devetdesetih letih zelo dejavno deloval medzaložniško v postopku za normalizacijo pravil. Za to, da se je vzpostavil pravilnik o potrjevanju učbenikov, tako da je postal odprt za konkurenco. V Sloveniji

pred tem sploh ni šlo za to, kaj je dobro in kaj slabo, ampak za to, kdo je koga poznal. To je modus operandi še dandanašnji skoraj povsod na Balkanu, v Sloveniji pa tega ni več že leta. Skratka, velika zgodba v vseh teh mojih tranzicijskih državah je to, kako se je založništvo razvijalo iz monopolnega položaja in kako so se učbeniki potrjevali. V Sloveniji je bila monopolist Mladinska knjiga, nov založnik sem bil pač jaz, Rokus kot šolska založba. Na Hrvaškem je bila Školska knjiga, kjer je bil HDZ-jevec glavni, Tuđmanov prijatelj. Potem pa je prišel eden, kot sem jaz, in je bila zgodba spet drugačna. Bosna je spet drugačna, kjer je Zavod za učbenike državen in kjer imam zdaj probleme. V Bolgariji so se pa to zmislili delati otroci funkcionarjev in je ena kupila državnega založnika in je zdaj glavna založnica, pametna punca, zdaj gospa, ki jo dobro poznam. Otroci drugih funkcionarjev pa so si založbe naredili in je seveda lepo, saj denar ves čas priteka iz državnega budžeta. Vsaka ta zgodba je prosto po Dostojevskem tužna na svoj način. Meritokracija pri učbenikih, to je eno veliko vprašanje. Da imaš na Balkanu neodvisno komisijo za strokovno oceno nekega gradiva, lepo vas prosim! To je komedija. Imeli smo takšne zgodbe, da si predstavljati ne morete. V kakšnih državah je precej velika korupcija in

temu mi kot nemška založba ne moremo niti približno parirati in v taki državi lahko kar odrežemo.

M: Ker prevajam tudi iz bolgarščine in imam v Bolgariji kar nekaj prijateljev, me malce bolj zanima, kako poslušate tam.

K: Bolgarija je bila prva država, kamor smo prišli. Ne jaz, ampak še gospod Michael Klett, s katerim sva v zelo dobrih odnosih. On je bil zadnjih 40 let gonilna sila Kletta kot družine in vsega drugega. Zdaj je star 83 let in je dobrih 10 let upokojen, a kot predsednik nadzornega sveta še aktiven, prav

Vsaka ta zgodba je prosto po Dostojevskem tužna na svoj način. Meritokracija pri učbenikih, to je eno veliko vprašanje.

**NEW YORK JE NEVERJETNO MESTO,
POLNO RAZNOLIKE KULTURE.
V NJEM SEM BIL ENE 30-KRAT,
RES GA OBOZUJEM.
NEW YORK JE MOJ MIDDLE NAME.**

včeraj sem ga videl na Zoomu. Skratka, on je prišel, ko se je evropski vzhod začel odpirati, v Bolgarijo kot prvo državo predvsem s slovarji Pons. Bili so tudi malo naivni, podpirali so lokalne mlade poslovneže, ki so potem malo izginili ... Je pa posel vseeno normalno rasel in tako kot na Hrvaškem je bila firma do pred nekaj leti dokaj majhna, nato pa smo kupili drugega največjega založnika in zdaj želimo v Bolgariji postati prvi založnik. Je pa v Bolgariji, sploh v primerjavi s Slovenijo, najbolj zanimivo to, da daje sedemkrat več za učbenike kot Slovenija. In sicer zato, ker je tam sistem tak, da se vsi učbeniki zamenjajo vsake tri leta. Kar je tudi normalno. Vsi bolgarski učbeniški skladi jih torej po treh letih zamenjajo. Torej trije otroci uporabljajo en učbenik, ne pa precej dlje, kot se še zmeraj lahko zgodi v Sloveniji. No, situacija v Sloveniji je zadnjih nekaj let boljša, kot je bila pred sedmimi, osmimi leti, ko so bili učbeniki stari po pet, šest, sedem let. V obdobju dr. Maje Makovec je prišlo do ključne točke, ko je strokovni svet rekel, da je pa zdaj dosti, da zdaj jih je pa treba zamenjati. Potem se jih je zamenjalo, ampak sistema v Sloveniji še vedno ni. Odločanje glede tega je prepuščeno ravnateljem, za kar sicer imajo neka sredstva, toda nominalno sedemkrat manjša kot v Bolgariji, s tem da je bil slovenski BDP na prebivalca leta 2019 2,6-krat večji.

M: Omenila sva že digitalizacijo. Očitno je za vas zelo pomembna.

K: Digitalizacija prinaša povsem nove dimenzije in vanjo vlagamo ogromna sredstva. Razvojni center za digitalno platformo imamo v Zagrebu, kjer dela 16 programerjev, kar pa je šele začetek. Poudariti moram, da smo imeli zadnja tri, štiri leta zelo uspešen razvoj digitalizacije v Srbiji, kjer je bila to prioriteta številka dve vlade Ane Brnabić. Tam smo mi v digitalizacijo vložili velikanska sredstva, država pa je v treh letih opremila 30.000 učilnic z vsem hardverom. In so naredili ogromen napredek. Na Hrvaškem pa je šlo na tem področju nazaj. Zakaj? Bivša ministrica je to sicer zelo poudarjala, ampak je šla Plenkoviću na živce in jo je zdaj zamenjal, tako da zdaj minister tega več ne forsira tako zelo in je zadeva seveda povsem drugačna.

M: Kako pa je v Sloveniji?

K: Tudi v Sloveniji veliko vlagamo. Mi točno ne vemo, kaj delajo naši tekmeči, nekateri pač vlagajo v to več in drugi manj, na koncu pa bo spet svoje pokazal rezultat. Tako kot smo mi včasih vlagali v nove in nove učbenike, v nove serije, predvsem v blended learning oziroma kombinirano učenje. Morda poznate *Lilibi* za prvo triado, res je bil revolucija. Seveda ne smemo pozabiti na digitalno gradivo *Biologija 8 iRokus+*, katerega kakovost je prepoznala tudi mednarodna žirija in mu na frankfurtskem knjižnem sejmu leta 2014 podelila ugledno

zlatu nagrado BELMA (best european learning materials award). Gradivo je nastalo v sodelovanju z National Geographicom, ki je ponesel sloves založbe tudi v svet. Menim, da je tudi zgled za druge založnike, da se bodo odločili to delati bolj hrabro. Je pa vprašanje tajminga in tukaj lahko rečem samo to, da je pri tem morda nekdo malo zamudil. Za nekatere druge to pač ni osnovna dejavnost in imajo to za hobi. Mi nismo tega nikoli jemali za hobi.

M: Kakšne pa so zdaj vaše izkušnje z Zavodom za šolstvo Republike Slovenije?

K: Zdaj so odlične. Dialog je konstruktiven, direktor je zelo dober, vizionarski. Samo veste, kako je, to je sestavni del cele birokracije. Na primer, zdaj se pri digitalizaciji vsi trudimo, se mi zdi, da bi kaj premaknili, a je treba za to imeti ljudi, ki so kdaj kaj menedžersko že počeli. In direktor Zavoda za šolstvo Republike Slovenije sigurno sodi med take operativece, kje drugje pa morda kdo ni takšen in potem zadeva precej stoji. Tako da Slovenija v digitalizaciji zelo stoji. Tisti, ki se bodo na politični ravni zavzemali za digitalizacijo, sploh zdaj, bodo po moje dobili veliko pik pri volivcih. Drugo vprašanje pa je, ali bodo to res znali tudi izvesti. Ker večkrat slišimo v različnih državah, da bodo uvedli tablice, pri tem pa se nihče ne vpraša, kaj bo na njih. Saj najprej je treba zagotoviti to, kar bo na tablicah, in potem tablice niso problem. Pa tudi že tablice so past tense. Kajti v naši industriji zdaj čakamo na to, kar je znano kot BYOD.

M: Lahko to podrobneje pojasnite?

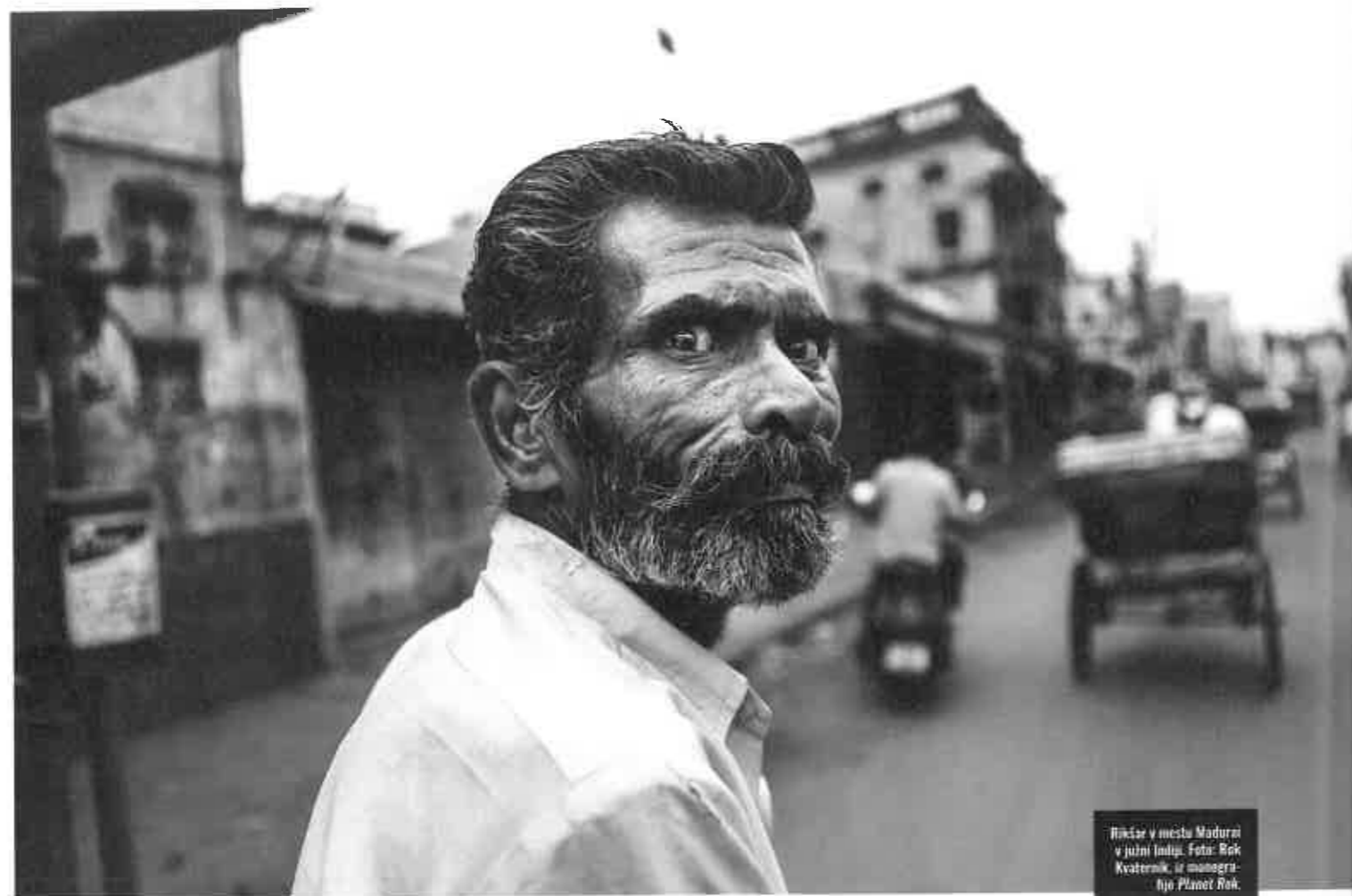
K: Saj veste, v Ameriki so restavracije, v kateri nimajo alkohola, zgoraj pa imajo na veliko napis BYO – *Bring Your Own*. Se pravi, da prineseš svoje vino ali kaj drugega in to piješ, ker nimajo licence za alkohol. No, zdaj smo v založništvu pred tem, da se uvede BYOD – *Bring Your Own Device*, prinesi svojo napravo. Dejansko je to že skoraj tukaj. V kakšnih državah ima že 80 odstotkov otrok pametne telefone, tako da je hardver dejansko že irelevanten. V večini primerov so financer učbenikov občine in poslej se bodo morale ukvarjati predvsem s tem, da bodo naprave imeli tudi revni. Kar se vrste naprav tiče, so standardi podobni, zdaj je glavni HTML 5, tako da je zdaj pomembna samo implementacija tega, kar delamo. Država ima torej vlogo pri tem, kakšna je vsebina, kako je implementirana, kakšna je platforma, ne pa pri nabavi na primer tablic. Tega ni več, zdaj je BYOD. In za to moraš imeti vsebino, vizionarstvo in implementacijo. V kakšnih državah je to pomanjkljivo. In lahko rečem, da to za Slovenijo zelo drži. Idejo kdo še da, nato pa sledi veliko populizma in medsebojnih nasprotovanj, tako da se ideje ne izvede. Samo upam lahko, da se bo našel kakšen gajsten ali podjeten, če rečem lepo slovensko, da se jo bo izvedlo.

Pogled na Manhattan iz helikopterja. New York, ZDA. Foto: Rok Kvaternik iz monografije Planet Rok.

Na vlaku Belmond Grand Hibernian je vsa pripravljena za veselo. Na poti iz Dublina v Belfast. Irsko. Foto: Rok Kvaternik iz monografije Planet Rok.

Trkač v mestu Madurai v južni Indiji. Foto: Rok Kvaternik, iz monografije Planet Rok.

M: Pristop k digitalizaciji je po založbah in državah gotovo zelo različen.

K: Da, v Sloveniji različne založbe delamo različno v smeri digitalizacije. Predvsem je pa tudi razumevanje tega po različnih državah, kakor vidim sam, zelo različno. Naj dam za primer Hrvaško, kjer sploh starejši založniki, gospodje v sedemdesetih, ki težko razumejo digitalni razvoj, vse digitalno delajo samo zato, da bi zaščitili prodajo svojih tiskanih izvodov. To ni naša misija. Naša misija je dejansko digitalni uporabnik. To pomeni, da smo razvili razne podpore temu, da učitelj lahko dela z digitalno vsebino, uporablja pa tako eno kot drugo. Gre za koncept mešanega učenja,

katerega uporaba je odvisna od učitelja, mi pa mu damo vzorec. Kaj in kako uporablja, to je odvisno od njega. Na novi platformi pa zdaj prihaja nova generacija, ki bo omogočala prav to, o čemer sem prej govoril – izvedbo na vseh platformah vseh naprav. To pomeni, da bo dejansko delovalo kjerkoli, v vseh digitalnih okoljih. Glavno je, da pride vsebina do vsake naprave in da to vsebino učitelj uporablja ne samo za hec. Če pogledamo skozi časovno prizmo od devetdesetih let, ko se je v Sloveniji še pod ministrom Gabrom začelo računalniško opisovanje, je bila glavna strojna oprema. Od takrat nihče ni dal poudarka vsebinam. In Slovenija je eden od eklatantnih primerov, kako so leta 2006, 2007 in 2008 – to imamo na predavanjih za tujino kot primer slabe prakse – ogromno ko-

SEPTEMBRA 2022 BO PO ŠTIRIH LETIH DRAGEGA RAZVOJA PRIŠEL VEN PROJEKT ZA OTROKE PRVE TRIADE. TO BO ZANJE PRAVA REVOLUCIJA.

ličino evropskega denarja porabili za t. i. OER – *Open Educational Resources* oziroma vire za prosto izobraževanje. Za to je šlo 23 milijonov evrov, uporabe ni bilo nobene in čez štiri, pet let je izginilo. To je nazoren primer, kako naj se nekaj ne dela. Proti njim se ravnokar borimo vsi založniki v Evropi. Se pravi, ključna je resna uporaba od septembra do junija v obliki, ki uporabniku odgovarja, kar se tiče didaktike in metodike.

M: Kje pa je pri tem monetizacija za samega založnika?

K: Ja, licenca, tako kot za Microsoft. Mi imamo v določenih državah že precej velik del prihodkov od licence, ki se obnavlja. In ravno to je najbolj absurdno, da so zagovorniki drugega sistema – tudi v Sloveniji jih je nekaj vodilnih strokovnjakov, celo v svetovnem merilu – a priori proti. Bolje je dati 15 milijonov samo za to, da bo odprta koda, Creative Commons recimo, a ko jih vprašaš, koliko to stane, kar malo zamižijo in rečejo, da nima veze, saj plača Bruselj, pa je to lahko krat 20, in pravijo, da potem bo pa vsem dostopno. Ne znajo pa teh vseh povabiti, da bi to dejansko uporabljati. In dobijo 10-odstotno uporabo, kakor se je zgodilo v Sloveniji leta 2008. In potem rečem tem gospodom, da če je uporaba 10-odstotna,

vi pa ste imeli namen ponuditi vsem, to pomeni, da ste 10-krat preplačali. Ker mi smo dokazali, da je tako znesek nekaj na uporabnika znašal sto evrov. Toda tega, kot kaže, ne razumejo ti veliki zagovorniki Creative Commonsa in avtorskih pravic, kjer mora biti vse odprto, nič ni več copy righta, vse je naše ...

To je brez veze. Pri tem gre za ogromne številke. Če pa gledate države, ki so to dobro naredile, je pa seveda jasno, da tisti, ki smo do zdaj delali v najbolj dinosavrski tiskani obliki, zdaj na to seveda gledamo drugače. Delamo, investiramo! Bistveno dražje je pripraviti interaktivni material, na primer za fotosintezo v denimo šestih učnih urah, kot samo natisniti 20 strani s tekstom in fotografijami. Predstavljajte si: videi, simulacije, interaktivnost, otroci sodelujejo, merjenje s povratno informacijo, se pravi z uporabo LMS (*Learning Management System*, sistem za merjenje učenja), kdo kaj razume in ne razume, individualizacija. Za majhne otroke še gamification oziroma igrifikacija, avatarji ... Gre za povsem drug svet. Nam založnikom se je stvar postavila totalno drugače, kot je bila nekoč. Pri tem je seveda zelo pomembno tudi izobraževanje učiteljev, pedagogov. To je številka ena. Pa še nečesa se je pomembno zavedati. Predstavljajte si 15-letnika v Sloveniji, ki ima od jutra do večera v rokah telefon, potem pa – pazite, to je današnji podatek – 90 odstotkov teh otrok v Sloveniji dobi iz učbeniškega sklada štiri leta star učbenik in v njega ne sme pisati! To je uradno način učenja v Sloveniji, ki ga država omogoča. Učbeniški sklad s štiri leta starim učbenikom! Zdaj pa si predstavljajte toliko starega otroka enkrat v prihodnosti, ko se bodo gradi-

va tako zelo razvila, da mu bodo učno snov, recimo slovenske osamosvojitve, v celoti prikazala virtualno. Na svojem nivoju bo lahko tudi igral neko igro, ki mu bo predstavila vsa ta dejstva. Da o prvem triletju sploh ne govorimo. Prav zanj že dve leti razvijamo projekt, v katerega so vložena ogromna sredstva in ki bo po štirih letih prišel ven septembra 2022. To bo za otroke, ki bodo šli v prvi razred, revolucija. Na voljo bo tako v digitalni kot seveda tudi tiskani obliki.

M: Dejali ste, da Slovenija v digitalizaciji zelo stoji, a ministrica za izobraževanje, znanost in šport dr. Simona Kustec je 5. januarja v oddaji Studio City zatrčila, da »smo ena od vodilnih držav v Evropi, ki je zmožna ponuditi izobraževanje na daljavo v tem trenutku«. Dejala je tudi, da so vsi, tako učitelji kot učenci, za izobraževanje na daljavo usposobljeni z ustrezno komunikacijsko tehnologijo in znanjem.

K: Lahko me citirate, da sem raje modro tiho.

M: Zasedil sem, da nemški Klett ne deluje le v založništvu.

K: Drži, 50 odstotkov udejstvovanja je zunaj založništva. Imamo zasebne fakultete, šole od Brazilije do Avstralije, nekaj sto vrtcev v Nemčiji. Zdaj smo ravno kupili največjo švicarsko zasebno pobudo in imamo 20.000 otrok v Švici. To vse je Klett, družina Klett. Moj prijatelj Philipp Hausmann, ki je že več kot deset let prvi človek Kletta, torej CEO, in s katerim vse delava skupaj, zdajle greva v Litvo, je nečak Michaela Kletta. Michael je to začel v osemdesetih letih, Philipp pa je sploh v zadnjih štirih letih enormno povečal dejavnost ravno na tem področju – in to je boljši del razvoja. Tako da smo zdaj pri milijardi letnega prometa. Kot majhen slovenski založnik, kot podjetnik sem se ogromno naučil od njih, oni pa so imeli neverjetno pozitiven odnos do tega, kar in kako delam jaz. Kot tujci imajo težave z razumevanjem Balkana in balkanskih navad.

M: Zato pa potrebuje vas.

K: Potrebujejo. Včasih zdaj na to že malo pozabijo, ko gredo v Srbijo, kjer je lušno in the best. Absolutno nas potrebujejo. A to, kar sem pa jaz naučil od njih ... Če bi takrat, ko sem bil mlad, vedel to, kar sem vedel zadnjih pet let! Veste, to so strategije, to so projekcije, predvidevanja. Spomnim se, da smo imeli pri Rokusu še pred Klettom eno leto 67-odstotno rast prometa, ampak bil je tak kaos! V računovodstvu je bilo v enem kotu 300 fasciklov, računovodkinja je dala odpoved ... Joj, ne morete si predstavljati! A veste, kako je zdaj? Zdaj delamo štiri projekcije na leto – projekcije celih budžetov, bilanc, razvoja. Ravno zdajle smo zavrgli staro generalno projekcijo, ki je bila samo do leta 2027, in delamo novo do leta 2030. To so zgodbe! V katere stvari iti, kam, kako, s kom ... Recimo, moje zdajšnje področje v teh osmih državah plus še Romunija, ki je nova, gre zelo v smer ven iz tradicionalnega založništva. Vse drugo kot prodati en tiskani izvod pa čao. Mi zdaj na to gledamo čisto drugače. Gre za gigantski razvoj. To bo zdaj morda slišati malo naduto in ambiciozno, a lahko rečem, da je pri nas na področju izobraževanja še dosti več neodkritega, kot je v medicini. Na primer, algoritmi bodo pri

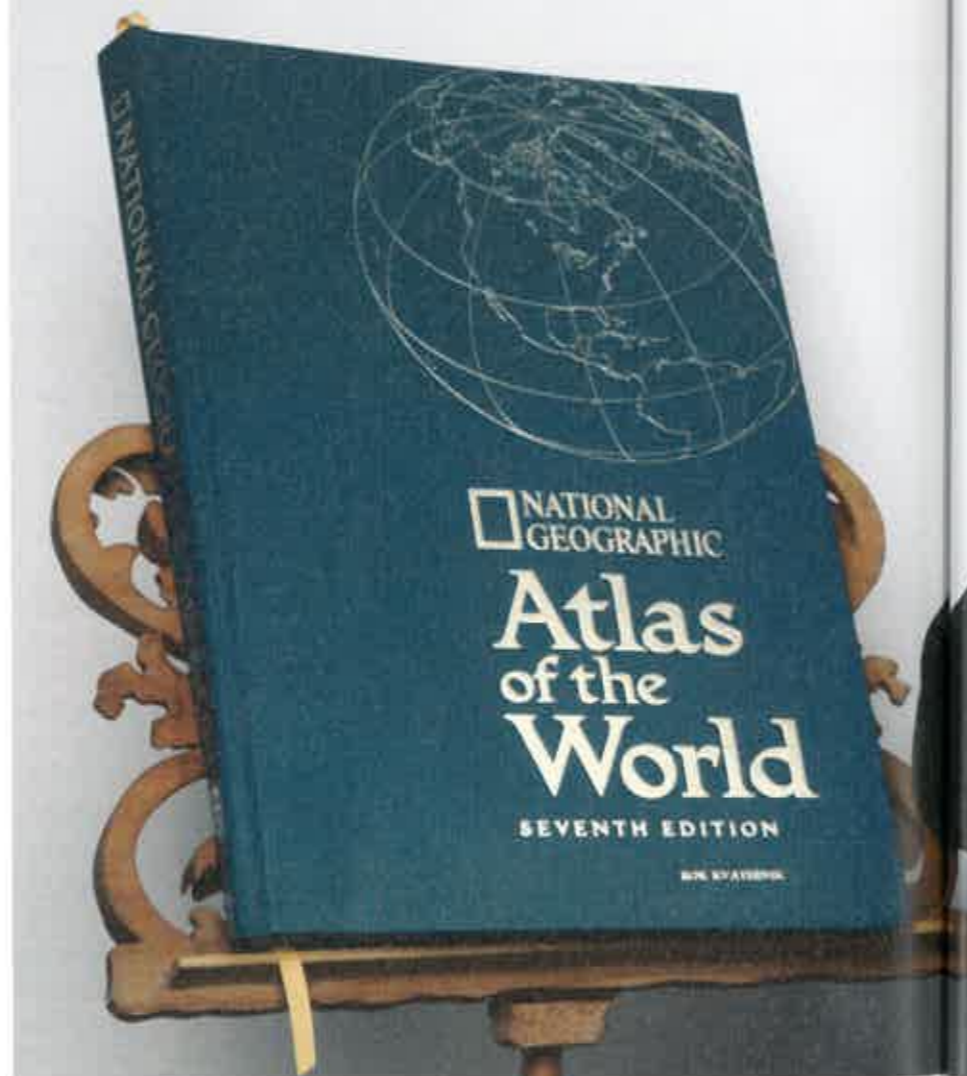

Pisarniške delavke med odmorom temeljito pometajo trg pred spomenikom Mousudae v East velikih vodstev Kim Il Sunga in Kim Dzong Il. Pjongjane, Severna Koreja. Foto: Rok Kvaternik, iz monografije Planet Rok.

Fantinci iz klanstva Arburuv. Dolina reke Omo, Etiopija. Foto: Rok Kvaternik, iz monografije Planet Rok.

V Sloveniji imamo zelo specifičen pogled na marsikaj. Tudi če primerjam z državami, v katerih delujem.

digitalnem učenju s povratno informacijo v zelo kratkem času omogočali, da se bo takoj ugotovilo otroke z disleksijo, torej brez uporabe klasičnih metod. Predstavljajte si, kakšen plus bo to zanje. Pa za tiste, ki so bolj matematični ipd. Tukaj je še ogromen prostor za razvoj.

M: Ali obstaja kakšna možnost, da bi Klettovi vrtci, šole in fakultete kdaj prišli tudi v Slovenijo?

K: To je zelo dobro vprašanje. Mi seveda vseskozi po malem raziskujemo, a moram reči, da se kar malo bojimo. Veste, v Sloveniji imamo zelo specifičen pogled na marsikaj. Tudi če primerjam z državami, v katerih delujem. V Beogradu je ogromno zasebnih osnovnih in srednjih šol, prav tako tudi v Bolgariji in na Hrvaškem. No, v Sloveniji jih visoko šolstvo nekaj ima, toda na ravni osnovne in srednje šole je zelo malo. Menim, da si bo pri nas družina prej ku-

pila zelo dober avtomobil kot otroku plačala izobrazbo. Glede na splošno percepcijo, da je v Sloveniji šolstvo dobro, čeprav so velike razlike med učitelji in šolami, smo za zdaj prepričani, da plačljiva zadeva ne bi bila uspešna, če bi jo pripeljali sem. V Zürichu imamo šolo, kjer je šolnina za prvi, drugi in tretji razred 20.000 švicarskih frankov. To je sicer ogromno in bi bilo lahko pri nas najbrž pol manj, a še vedno ne verjamemo, da bi to bilo možno. Digitalne iniciative pa seveda bodo šle naprej. Lahko tudi izdam, da razmišljam o tudi o vrtcih. Zdaj prvega odpiramo v Beogradu z res vsem nemškimi didaktičnim pristopom in ponudbo vsebin, tako da je vrtec tudi športen in zdrav. Naši kolegi v Nemčiji imajo glede tega velikanske dolgoletne izkušnje in seveda ogromno znanja, tako da gradimo na tem. To bo v naši strategiji do leta 2030, do česar koli drugega v Sloveniji pa smo zelo rezervirani.

M: Za konec še dve intimni vprašanji. Katero vino si boste, gospod Kvaternik, letos odprli za svoj 50. rojstni dan?

K: Vprašanje s kom (smeh). Zastavil sem si neke cilje, predvsem športne, ampak še nisem tam, tako da bom to steklenico prihranil za malo kasneje. Je namreč taka, ki jo bolj sam spiješ – Château Margaux letnik 1985. Lahko odleži še nekaj let, ne bo ji hudega. S prijatelji je pa tako. Imam jih veliko, ki so vinoljubci in vino dejansko cenijo. Zanje imam spravljene krasne magnume. Med njimi je en krasen chardonnay Marjana Simčiča. Mislim, da je letnik 1998. Chardonnay v magnumu, ne morete verjeti! Da, tega bo treba kmalu odpreti! Pa pred tremi leti sem bil v Moldaviji in imamo eno fantastično vino Negru de Purcari, ki je resnično odlično. To bomo verjetno pili s prijatelji. In seveda Claijev Brombonero, ki je krasna mešanica terana in refoška. Izjemno! Spet je odvisno od tega,

s katerimi prijatelji in kdaj. Zame je pri vinu vedno pomembno, s kom ga piješ in v kakšnih okoliščinah. To je seveda zelo povezano tudi s količinami (smeh).

M: Katera havanka?

K: Zdaj boste pa res vse izvedeli. Na Kubi sem bil do zdaj dvakrat in sem obiskal tudi Partagasovo tovarno. Če jih vprašate na Kubi in pri tem rečete Cohiba, se vam smejejo. To je za turiste pa Castra. No, saj so dobre, ni kaj, ampak Kubanci kadijo cigare znamke Partagas oziroma vse druge možne variante. Meni pa zadnje čase zelo odgovarjajo cigare znamke Punch. To je krasna, srednje težka havanka, kot se šika. Sem pa zadnje čase tudi pri tem naredil racionalizacijo. Če nisi v dobri psihofizični kondiciji, je to stran metanje časa, užitka in denarja. Tako da zdaj skoraj nikoli več ne kadim cigar pozno zvečer. Za rojstni dan pa si bom ob vinu kakšno seveda z užitkom privoščil. **M**